

Motion

1984/85: 83

Rune Gustavsson m. fl.

En samordnad och intensifierad narkotikapolitik (prop. 1984/85: 19)

Narkotikapolitiken

Förbjud all befattning med narkotika! Svenska folket är mycket enigt om att all befattning med narkotika, som inte är medicinskt motiverad, skall vara helt förbjuden.

1978 års proposition om åtgärder mot narkotikamissbruket var ett viktigt nytänkande till förmån för en offensiv politik. För att finna instrument och handlingslinjer som tillräckligt effektivt leder mot målet – ett narkotikafritt samhälle – måste narkotikapolitiska insatser göras samtidigt på flera frontlinjer.

I ett samhälle där individerna känner främlingskap och vånda över den egna situationen ökar drogmissbruket. I en samhällsgemenskap har varje individ ansvar för sin egen situation, men varje individ eller familj måste kunna få samhällets stöd när den kommer i en problemsituation. Narkotikabruk finns i dag i hela landet och i alla samhällsklasser. I ett decentraliserat småskaligt samhälle med nära mänskliga och sociala kontakter har man större möjligheter att på ett tidigt stadium upptäcka och komma till rätta med påbörjat missbruk både av narkotika och alkohol.

Samverkan mellan myndigheter och organisationer

Inom samhällets ram måste samarbetet mellan olika myndigheter utökas och intensifieras. De förbättrade möjligheter som enligt propositionen skall ges till tullen och polisen är steg i rätt riktning. Polisens arbete måste samordnas med socialarbetarnas så att man kan hjälpa missbrukarna innan de kommit in i ett etablerat missbruk.

Även myndigheters samarbete med andra organisationer, folkrörelser och ideella föreningar måste förbättras, genom både formella och informella arbetsformer.

Information

Information om alkohol och narkotika har under senare år bedrivits på ett mycket brett fält genom institutioner, myndigheter, organisationer och företag som vänder sig till olika grupper av människor. Det är dock också viktigt att vi alla engagerar oss i dessa frågor. Kampen mot missbruket kan och skall inte enbart skötas av sjukvården, socialvården och polisen.

Folkrörelserna är en unik tillgång för vårt land. Många människor är aktiva i en folkrörelse, där information, attityder och normer får en bred

spridning och förankring. Det är därför angeläget att många olika folkrörelser får möjlighet att aktivt arbeta mot narkotika och delta i det fortsatta arbetet.

Social- och sjukvårdens behandling av missbrukare

Sjukvården har f. n. ansvaret för akut- och korttidsvård av missbrukare. I dag kan en narkoman behandlas akut och på en intensivvårdsavdelning och går sedan i de flesta fall tyvärr ut till ett nytt missbruk. Det är i den situationen missbrukaren har att vänta på sin egen motivation för behandling och på att sociala myndigheter kan erbjuda en plats på behandlingshem. Sällan är en patient mer motiverad för en behandling än efter en akut avgiftning. En patient som har behandlats akut måste därför beredas plats på ett behandlingshem omedelbart efter behandling på sjukhus.

Narkotikamissbrukare skall enligt vår mening kunna åläggas behandlingsskyldighet. Social- och vårdlagstiftningen skall förändras så att etablerade narkotikamissbrukare kan åläggas att genomgå sådana behandlingsprogram som kan förmå dem att upphöra med sitt missbruksbeteende och sin asociala livsföring. I behandlingsskyldigheten skall ingå krav på missbrukaren att underkasta sig sociala uppföljnings- och kontrollprogram som säkerställer drogfrihet under behandlingstiden.

I propositionerna (prop. 1984/85: 19 och 46) föreslås att enbart överläkare vid sjukhus skall få ställa som villkor att patienten underkastar sig vissa undersökningar. Den organisation som finns vid sjukhus innebär att det inte alltid är en överläkare som får första kontakten med patienten. Enligt vår mening bör förslaget ändras så att överläkare eller annan ansvarig läkare får ställa villkoret att patienten underkastar sig viss undersökning. Naturligtvis skall undersökningen göras så hänsynsfullt som förhållandena medger.

Skärp narkotikastrafflagen

Centerkrav på narkotikaområdet

Från centerhåll har i en ännu inte behandlad motion (1983/84: 2484) tagits upp en rad förslag till skärpning och utvidgning av narkotikastrafflagen. Dessa gäller

- krav på kriminalisering också av konsumtion av narkotika,
- krav på att alla förvärv av narkotika skall vara straffbara,
- krav på att all odling av narkotiska växter skall vara förbjuden,
- krav på att motorfordon o. d. som används som hjälpmedel vid vissa narkotikabrott skall förklaras förverkade,
- krav på att förverkande av haschpipor skall kunna ske i samtliga fall där det inte är "uppenbart obilligt".

Vi ställer oss bakom denna motion. Vi anser att de förslag som lämnats i motionen är väl ägnade att förbättra samhällets möjligheter att bekämpa narkotikahandlingen.

Kriminalisera narkotikabruket

I de nu föreliggande propositionerna (prop. 1984/85: 19 och 46) avvisas kriminaliseringen av narkotikabruket som en väg att bekämpa narkotikaanvändningen. Föredragande statsrådet anför bl.a. att en kriminalisering skulle "kunna få konsekvenser för narkomanvården som är svåra att överblicka". Vidare anför:

Vad som underströks vid narkotikastrafflagens tillkomst (prop. 1968: 7 s. 107) om att kontrollorganisationens verksamhet måste utformas så att den inte motverkar utan understöder samhällets ansträngningar att erbjuda vård åt vårdbehövande missbrukare har sålunda, enligt min mening, fortfarande bärkraft. En kriminalisering som riktar sig mot själva missbruket av narkotika skulle kunna äventyra dessa ansträngningar.

Vi kan inte dela denna uppfattning. För det första är det så att oerhört få missbrukare frivilligt söker vård och för det andra så finns det ingen skyldighet för socialtjänst eller sjukvård att polisanmäla varje fall av missbruk. Skyldighet att bryta sekretessen föreligger endast vid mycket grova brott. Vidare måste det finnas möjlighet till åtalseftergift vid frivillig vård. Ökade möjligheter till alternativa påföljder vid detta brott måste också införas, exempelvis samhällstjänst i kombination med kontraktsvård.

Det finns enligt vår uppfattning anledning för samhället att kraftigt markera ett avståndstagande till narkotikabruket. Allt bruk av narkotika som inte är medicinskt betingat är missbruk. Vi kan inte acceptera den syn som regeringen har på frågan, nämligen att knarkandet utgör ett angrepp mot gärningsmannen själv och därför bör vara straffritt. Den är inhuman och närmast människofientlig.

Vi måste göra allt från samhällets sida för att förhindra bruket av narkotika, och detta måste få innebära en inskränkning i "friheten" att få knarka.

Narkotikabruket innebär inte bara ett angrepp på gärningsmannen själv. Det innebär också ett angrepp på gärningsmannens omgivning, släkt, vänner och bekanta. Den för med sig handlingar som i sin tur medför betydande skadeverkningar både för den enskilde och för samhället. Förbudet mot alkoholanvändning vid bilkörning är också ett förbud mot ett angrepp och ett risktagande som i första hand är riktat mot gärningsmannen själv. Likväl anses det, i vart fall hittintills, som ett allvarligt brott inte minst på grund av olycksriskerna för medtrafikanterna.

Det finns också ett brett stöd för kravet på narkotikakriminalisering i den allmänna opinionen. Enligt en undersökning, utförd av SIFO, anser 95 % av de tillfrågade att själva bruket av narkotika bör vara straffbelagt. Det är t. o. m. så att hela 71,1 % tror att det är förbjudet att knarka redan i dag. Riksdagen bör inte medverka till att synen på narkotikabruket förändras så att detta accepteras och blir en del av vår kultur. Riksdagen bör därför i samband med behandlingen av proposition 1984/85: 46 besluta att kriminalisera också konsumtion av narkotika.

Mildra inte synen på narkotikabrotten

I proposition 1984/85: 46 för föredragande statsrådet i viss mån fram ett dubbelt budskap. Å ena sidan slopas brottsbeteckningen narkotikaförseelse, och straffmaximum för narkotikabrott som är ringa höjs, å andra sidan sägs i propositionen att avsikten inte är att åstadkomma en strängare straffmätning. Vi kan inte ställa oss bakom dessa uttalanden. Vi anser att den markering som görs genom att beteckningen narkotikaförseelse slopas måste få genomslag också vid straffmätningen. Avsikten bör således vara att åstadkomma en straffskärpning för de lindrigare formerna av narkotikabrottet. Det finns starka skäl från samhällets sida att göra en mycket klar markering av synen på olika brott även för de lindrigare formerna. Det finns skäl att anta att en gärningsman som befinner sig på ett tidigt stadium i en narkotikabrottskarriär är lättare att tillrättaföra än den som redan hunnit dömas ett antal gånger för olika grövre brott. Det bör ankomma på utskottet att utarbeta erforderlig motivtext för att lagtexten skall få av oss avsedd tillämpning.

Förbättra kontrollen av drogpåverkan

Svensk lagstiftning har mycket klara och strikta regler och kontrollmöjligheter vad beträffar rattonykterhet och rattfylleri, medan nuvarande lagstiftning och kontrollmöjlighet vid "drogfyllan" är svåra att bevisa och kontrollera. Genom utökad forskning och förenklade testmetoder måste enklare och tillförlitliga kontrollmöjligheter arbetas fram, som kan användas vid t. ex. polisens rutinkontroller.

Narkotikaproblemen inom kriminalvården*Skärp narkotikakontrollen på fängelserna*

Vi anser, i likhet med propositionen och med vad riksdagen flera gånger framhållit, "att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare skall skäras av från tillförsel av droger och att intagna skall förhindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället". Dessa riktmärken för narkotikapolitiken tillgodoses inte i dag, vilket även framgår av propositionen. Vi anser att det är av stor vikt att så sker inom en snar framtid. Regeringen bör därför ge kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att utarbeta ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med narkotikaproblemen innanför fängelsemurarna.

De insatser som måste prövas gäller framför allt att skära av tillförseln av narkotika till fängelserna. Den som undergår fängelsestraff måste förutom inskränkningen i rörelse- och handlingsfriheten vara beredd att acceptera vissa ingrepp i den personliga integriteten. Det är av oavvisligt intresse för samhället att inte narkotikahantering eller narkotikabruk kan fortgå inom kriminalvårdsanstalterna, och mot detta intresse måste den personliga integriteten i vissa avseenden ge vika. Detta måste tyvärr i viss

utsträckning också gälla för besökande och anställda inom kriminalvården. Användningen av narkotikahundar vid visitationer behöver byggas ut och effektiviseras.

Öka resurserna till kriminalvården

De resurser som regeringen hittills avsatt och som nu skall tillföras kriminalvården kan enligt vår uppfattning inte anses tillräckliga. När kriminalvårdsstyrelsens åtgärdsprogram finns utarbetat och därav föranledda resursförstärkningar är beräknade bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag om ytterligare medel till denna verksamhet.

Vår framtida narkotikapolitik måste bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. En verkningsfull narkotikapolitik måste vara en bra kombination av en mängd åtgärder, samordnad i genomtänkta planer, förankrade i en restriktiv lagstiftning, stödd av det allmänna medvetandet och konsekvent tillämpade. Kampen mot narkotika kräver insatser på olika nivåer. I kedjan av finansiär—importör—grossist—langare och missbrukare är missbrukaren den enda oersättliga länken.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med narkotikaproblemen på kriminalvårdsanstalterna,
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande
 - a) folkrörelsernas roll i informationsarbetet,
 - b) social- och sjukvårdens behandling av missbrukare,
 - c) förbättrad kontroll av drogpåverkan.

Stockholm den 5 november 1984

RUNE GUSTAVSSON (c)

SVEN-ERIK NORDIN (c)

KERSTI JOHANSSON (c)

GUNILLA ANDRÉ (c)

SIGVARD PERSSON (c)

ULLA TILLANDER (c)

KARIN ISRAELSSON (c)

MARTIN OLSSON (c)

GUNHILD BOLANDER (c)

ELVING ANDERSSON (c)

BRITTA HAMMARBACKEN (c)

ELIS ANDERSSON (c)

MARIANNE KARLSSON (c)